

FOLKESIND

Af ANTH. FUGLSANG

Sind har med Sansning, med Sjæl at gøre. Ad Sansningens Vej sker Modtagelsen (henholdsvis Afvisningen) af de modende Oplevelser. I Sindets Gemmer rummes det modtagne, og derfra formidles det atter og atter indtil det forældes eller Kraften gaar af. Dybe Erfaringer, uudslettelige Indtryk, der bevæger Sindet, nedfælder sig som Erindring i Sjælen, til Hjælp og Velsignelse (respektive til Fortræd og Ulykke) og overføres gennem Tale og Sindspræg til Slægtled efter Slægtled, mens Tider kommer og Tider gaar. Det værdifuldt modtagne bliver igennem Aarenes Livsprocesser forædlet, at ligne ved ægte Metal efter Digelprøven.

Som Modersmaalet i Folkesjælen, faar enhver Oplevelse, der opdrages, Adelspræg af hjemlig Farve og Klang.

Det er givet Menneskesind at udtrykke Livslevelsens Faser fra Start til Finale i de dejligste Former og rigeste Farver, med Changcinger og Betoninger, der vækker og betager Følelsen, naar det giver sig hen i Glæde, Lykke, eller udfolder sig i Skønhed. Til den anden Side formaar det samme Sind at forgifte og forgrove Livsudfoldelsen for sit eget og andres vedkommende, saa det faar Præg af Grimhed, der smitter, ødelægger.

Menneskesind er universelt og af en Værdighed, ophøjet over alt andet paa Jorden; det enkelte Sind er givet et særbeskaffent Islæt med stærkere eller svagere Præg af de Livets Kraftkilder, der har frembragt den hele Skikkelse, hvori det har tilhuse: evighedsbetonede og arvtagne. Disse Sindets Kildespring maa bestandig opdrages, om de skal bringe Velsignelse over Livet. Forsømmelse og Vanrøgt har Forbandelse i sit Følge.

Sindet er liget Havet. Som dette afspejler det alle Bevægelser paa Overfladen og lader høre de skjulte Dønninger i Dybet. Men Sind er ikke, som Havet, undergivet blot Naturlove, men Aandens og Sjælens uryggelige Love, styret af Samvittighed og fri Vilje paa godt og ondt. Sindet bevæges af Følelsernes Mangfoldighed, i Heftighed, Vrede, Angst, Had, Frygt, Tvivl, Forfængelighed, Hovmod, Tillid, Godhed, Kærlighed, Glæde, Skuffelse, Held, - en Uendelighed af Følelser, der kommer, stiger og

forsvinder, Følelser i Ligeløb, i Ringe, i Hvirvler, berusende, modstridende, æggende, forstemmende, opredelige og uopredelige.

Hvert Sind har sin egen Grundtone, Grundstemning, afballanceret efter Anlæg, Opdragelse, Omgivelse, Karakter, Temperament, Vilkaar, Livstro etc., og Sindsrørelsernes fremherskende Træk afspejler Personlighedens Væsen i Minespil og Fagter. Hver Familie har sit Præg, hver Enklave sit, hver Egn og Landsdel. I Nationen afspejles i samlet Sum, i broget Mønster Folkesindet i dets mentale Træk.

Det Vandresagn, som den engelske Digter Shakespeare har benyttet som Motiv til sit navnkundige Skuespil "Hamlet", som Sindbillede paa det egenartede, danske Folkesind, er et ufuldstændigt Billede deraf, selv om Digteren med intuitiv Sikkerhed har givet et træffende Billede af visse Sider i vor Folkenatur. Sind: det bløde, skønhedselskende, tunge og selvoptagende. I Holbergs Komedier anskues i Persongalleriet en lang Række ypperlige Billeder af det sjællandske Sind, Bondesindet, Folkesindets ægte og dybe Kilde; Jakob Knudsens Digtning skildrer livsgyldigt Sider i jysk Sind, og Johan Skjoldborg giver realistisk, sindbilledlige Træk af Slidere og Smaakaarshjemmenes Færden og Familieliv oppe i Jyllands nordvestre Hjørne. Blichers Skildring af Almuen i de jyske Hedeegne er klassisk og har været retningsgivende. Og adskilligt i dansk Malerkunst siden Exner har beriget vor Sans for Lunet i vort Folkesind. Med, sikker Pensel i hjemkære Farver har Maleren forevigt Udsnit af vort Folkeliv inden- og udendørs. Endelig: hvad Storm Petersen i sine Tegninger har afluret sine Landsmænd og Landsmandinder af mentale Træk i vort Folkeansigt, baade det vi bærer til Skue, og det vi bærer dulgt hos os selv, er ikke Smaating, - værd at tage ved Lære af, til Opbyggelse, Revision eller Dom.

*Nogle af de Kilder, som har paavirket
Folkesindet igennem Tiderne.*

Vi veed kun saare lidt om vor Stammes ældste, de Beboere der i en fjern Oldtid fæstede

Bo i Jyllands nordvestre Kystegne. Enhver kan imidlertid sanse sig nogenledes tilrette med, hvad det først fornødne for disse Mennesker har været, nemlig Klima og Næringsvilkaar, Bopladsernes naturlige Udstrækning og Beskaffenhed, Naboforhold. Alle disse med flere Leveomstændigheder er blevet betragtet i Relation til de Forudsætninger, hvormed de kom til Stedet: Sind og Vaner og Natur og Muligheder for Samkvem.

Havet har tonet for deres fem Sanser, tonet sig ind i Sansen naar det laa glitrende i Solguldsskær for øjet, vuggende, nynnende, saa Følelsen fik samme Rytme, og naar det rejste sig i frygtelig Brølen, der gav Genlyd og Skælvninger igennem Marv og Ben, med Larm af Brænding og med høje, tordnende Bølgebrag væltende mod Kysten, fraadende i Vildskab og Vælde, søndrende alt mødende. Her blev et Lærested for det

uartikulerede, usindige Skraal, i Forsøg paa at maale sig med Naturlarmen, og for den hæmningsløse Bersærkerang, hvis Maal var at knuse og splitte alt mødende ad med havlært Vælde og Trods. Om den vildt skraalende, lyslødende, vidløse Bersærk fra et Land højt mod Thule, hvor Dag og Sol ikke var, men idel Taage og Mørke, da han siden kæmpede mod og ned slog mødende Folkeslag paa Rejsevejen sydover ned igennem Evropien, indtil han i Feltherren Marius ved de seks Vande i romersk Provence mødte sin Overmand, stod et angstfyldt Gny, som i Eftermælet derom blev til det latinske Ordsprog: Furor Teutonicus! (Thyboens Rasen), som lever endnu.

Havets Stemninger fyldte saaledes vore første Fædres Sind og Sans. De blev stermningsbevægede, stærke i Følelse, hævdede i deres Kamp for Arne og Bjerne, faamælte efter den omgivende Natur. - Da Atlanterhavets og Nordsøens Vande slog sammen i den brudte

Gennem den store Klitplantage gaar Vejen ud mod Havet – og paa turen møder man et særpræget Landskab, der virker vederkvægende for Øje og Sind. (Ebba Rune fot.)

Vandfure, der blev Kanalen mellem England og Frankrig, oprandt en Stormgangstid for disse vore Forfædre omkring et halvt Aartusinde før vor Tidsregning, som uundgaeligt maa have sat varigt Spor i deres Sind. Havet stødte mod den jyske Kyst, og bortrev store Landstrækninger, mens gamle Vande fyldtes til med Sten og Sand. De mægtige Sandrevler udfor den nordvestre Havkyst dannedes; disse Sandflugtens umaadelige Magasiner begyndte deres skæbnesvangre Leverandørvirksomhed. Sandflugtens haarde Svøbe hærgede fra da af Landet i mere end 2000 Aar frem i Tiden, med Helsen brudt i Kvag og Menneskeflugt fra ødelagte Ejendomme og bygte Hjem.

Det kan antages, at Sandflugten i Forbindelse med Vandflod har været en væsentlig bestemmende Aarsag til at Teutoner (Thyboer) i stort Tal blev jaget paa Flugt fra Bopælen et Par Aarhundrede før Kristus og tyede til Kimbrernes Bostavn (Himmerland), hvor de dels trykkede

Levevilkaarene og dels foraarsagede panikagtig Utryghed efter som der igennem længere Tider kom flere til, fortællende og krævende Plads. Tilsidst er de to Frændefolk enedes om, at der ikke var anden Udvej, efter som det hele i Teutonien og Kimbrerland artede sig, end at rykke Bopælene i stort Tal op og sværme ud, sydpaa, den Vej Verden gik. Der maatte være Plads og Levevilkaar for dem her eller der. Det gjorde de saa og rejste af. De skulde afsted! Denne Vandring fra Norden mod Syden blev Indledning til den omfattende, store Folkevandrings skelsættende Tidsperiode.

Siden kom Vandflod og Sandflugt oftere over vore Fædre paa den nordvestre jyske Kyst, i Forening eller hver for sig, og altid stod der Angst og Taarer, ofte Flugt om og efter dem.

Ogsaa den sorte Pests forfærdelige Hjem søgelse over Evropa i 1300erne, kom paa Hærtog til Danmark og dets nordvestre Landshjørne, spredende Gru, efterladende Død, stundom Folkedød, inden den forsvandt. Mindet om denne haarde Livsprøvelse vil aldrig dø af vort Sind. Altsaa har den sat dybe Mærker deri. Omkring 25 Millioner Menneskeliv tog Pesten i Evropa.

Af andre Sindet paavirkende Kilder nævnes Oldtidens Gudedyrkelse og Mytedannelser med Angsten for Mørket og Spøgelse, og Glæden over Lystidens Varme og Grøde og Solskivens runde Flammehjul.

Oldtidens Gravskikke ved Alfarvejene, hvor hver kommende Slægt har gjort Regnskab og Tilhørsforhold op i Sind og Sans.

Vikingetidens eventyrlige Togter, hvorom der endnu lever Minder i de saakaldte Skibssætninger, og et Jomsborg ved Aggersborggaard, hvor Eventyrets Mænd rastede mellem Togterne.

Kristendommens Komme her til Landet, dens Lære, dens Lys og den deraf følgende Kultur i Sæder og Skikke.

Desuden Luther, Vornedskabet og Hoveriet, Stavnsbaandets Ophævelse, Grundtvig.

Det brogetartede Mønster vort Folkesind igennem Tusinde Aars Arv og Skik, Natur og Vilkaar og sjælelige Dispositioner har indvævet i Natursindets Materiale, er mærket af Slægtsaand, Hjemstavnens Tradition og Vilkaar, af Opdragelse og Haandtering, indspundet i fjerne Sagns Anelsestraade, i henførte Syner fra Underbevidsthedens løndomsfulde

Kontaktforbindelser bagud og frem, i villende Drømme og billedrige Fantasier. Vi Folk, der bor i eller har vor Oprindelse fra de yderste nordre og vestlige Jyllandsegne, har vort eget mønstrede Folkesind, præget af Hjemstavnens Aand og Natur, Luft og Klima og Vilkaar. I os lever Modersmaalet, Almuesproget, som det snakkes i Thy og Han Herred og Harsyssel.

Remser og Ordsprog fra Hjemstavnens udtrykker Folkesindet

Barndomsremserne er friske: - Ti still bette Baar'r, no komme di Faa'r po Brydbjerg Bakk' mæ en Tosk po hans Nakk', 4 bette Hwillinger aa en ussel bette Killing. Av, saa'e æ Killing, den brænd sæ po æ Willing. Saa kam den i æ Seng te Mues Nus, den bette Dreng.

Dikke-dik, mi Baa'r, sikke Looer do haar, sikke Bien, aa sikke Triin do taa'r.

Naar ajer stikker djæ stuer Griis, saa stækker æ mi ejen bette Gis.

Sko, sko mi bette Hejst mæ Hammer aa Taang, de ska' vaa'r æ Sommer laang. Plok æ Nejlinger aa!

Dikke, dikke Due o. s. v. Spille paa Strenge o. s. v. Storke, Storke steje o. s. v. Hvad hedder æ Præjsts rø' Kow? Ta' bejjer we' Slip øør! - -

I Sindet gemmer vi og hæger om svundne Tiders Navne i Viser, Fortællinger og Sagn fra vort Landhjørne, fra Slægt til Slægt. Vi er nærmest til det, for vi har indsuet Førstedraaberne til Eksempel eller Advarsel. Visse Lokalteter drager Tanke og Sind, som Sjørring Volde, Bispestenen paa Sjørring Kirkegaard, Kjølbygaard med Fru Anna Søe, Vestervig med St. Thøger, Klostret og Kirken med Prins Buris og Liden Kirsten og Bondeplageren, den første Moldrup, - og Mindesuset, der staar af strænge Hjem søgelser: Sandflugten og Havets Tagen selv langs den lange vestre Kyst.

Vi hæger om Landhjørnets Ordsprog, der er som gyldne Frugter paa sølverne Skaale, indvævet i Sindet fra Barnsben. De staar som Vartegn under Livssejladsen. Held følge dem til sene Tider i Sansen, da de er af folkesindsdannende Betydning. Det kan aldrig skade at trække nogle af dem paa Snor og fremholde dem til ny Udenadslæren. Fra forskellige Livsomraader.

Den Bænk er velprydet, der med Danekvinder er besat.

En gal Kjælling og en kold Kakel er it gjææv
aa komm hjem tel.

De' ku ha' væ't møj wa' r, saa' e æ Kuen,
henne Mand haad brækket hans Hals.

Godt war'ed da te de war æ Mand der døød aa
æ Kow der løwwed.

Den der tror Gud kommer længere med en
Daler end en anden sølle Een mæ 100 Daaler.

Kristus er Navn paa den Vej, der vissest fører
i Havn.

Onde Ordsprog fordærver gode Forsæt og
Sæder.

Uangret Synd forleder gjar te endno sta'r
Skam.

De' er en gue Eksempel naar Læ'ær aa Lyw
stemmer øwwerjens.

Næjst Gud er'ed bejst aa stuel po sæ siel.

Se kuns no, enten mo Faj'n wæ kommen løs
heje osse er hans Le'nk bløwwen wal laang.

Hwis do wil lø'w længer end wo Herres Tii
haa tilmoel, saa kommer do te aa lø'w po ejn
Kaast.

Hver Dæwel haa sin Tii.

Den Mand, der hundser si Kuen gi'r sæ siel en
skidt Skudsmo'l.

Den der taler ilde om Kvinden har glemt sin
Mors Skød.

En Kvindes kosteligste Juvel er Tavshed,
derfor bærer hun den sjældent.

Kjællingsladder og Sydostregn er gerne
langvarig.

Den der lurder maa tit høre Dommen over
Lurerens Skam.

Lykke og Ulykke gaar som Spande i
Brøndtrissen, den ene ned og den anden op.

Lærken kan sagtens synge, den er fri for at
svare Skat.

Den Laas, som alle har Nøgle til, maa heller
være Nøgle foruden.

Jen mo enten wær Mand heje wi'is Mand, sa
Konen, der task' hinne Mand mæ æ Grødslev.

Et godt Mod er et ypperligt Værge.

Do lukker di Paang naar do haar hat den aa'æ
Lomm, ho'w osse aa lukk di Mond aa læ den it
aalti staa oben.

Narren skal nok røbe sig uden nogen
Narrebjælde.

Sørg for at have rene Fingre inden du snyder
en andens Næse.

En Krumme smager bedre med Rette end en
Humpel med Urette.

Slet Opførsel har Rygtet, god Opførsel Ryet
til Talsmand.

Kan en Minnesk it pas po sæ siel ka'en laant
minner pas po Hus aa Hjem.

En Mands Ord gælder akkurat saa langt som
hans Agtelse for sig selv.

Et Krus er aldrig saa beskidt, der er altid
nogen der vil drikke af den.

Hvor Sladder bydes tilsæde, kommer Løgner
selvbuden og sætter sig hos.

En So forbliver en So, selv om den gives
Perlekrans om Halsen.

Æ er kawhaande, sagde Ajs Kræn, han kviede
sig ved at bekende politisk Kulør.

De er i æ sønder Sii a mi Maww det gør undt,
oplyste Maren Lauster Doktoren inden
Undersøgelsen.

Usaltet Kød og utugt Barn fordærves let.

Nogle oprindelige Træk i Folketsindet mellem Limfjord og Vesterhav.

Først *Sindigheden*, et sindigt Væsen, islættet
et vist Lune, der glimter i øjekastet og spøger
omkring Munden. *Sindighedens* sagtmodige
Væsen har sin ædle Fornemhed, der afvinder
Agtelse og Tillid. Det er odelsbaaret. En vis
Forbeholdenhed vedkender *Sindigheden* sig
gerne i officiel Omgang, men Forborgenhed, der
er af simple Herkomst, har intet Slægtskab med
ægte *Sindighed* og dens Væsen at bestille.

Vi vedkender os et Kvantum *Skepsis* i
Henseende til det nye og ukendte, uprøvede, der
møder frem, inden vi giver os nærmere i Kast
dermed. Vi inlader os nødig med Spekulanter
og Fidusmagere og tager Forholdsregler imod at
blive løbet om Hjørner med. Vi veed nok hvad
Kynisme er, der holder af at slege paa vor
Skepsis, men kuldlyser den ikke i vort Sind.

Vi besidder en udviklet Sans for *Vurdering*,
som vi plejer efter Evne, *Vurdering* af saavel
Personer som Ting, og sædvanlig giver vi os,
takket være et sindigt Væsen, god Tid til det, for
Hastværk er gerne Lastværk, og vi foretrækker
godt Naboskab for uoverlagt Blame.
Vurdeersansen er Helbror til vor *Skepticisme*.

Dernæst huser vort Sind en Portion
Magelighed, der, ikke netop behøver at være af
det onde, selv om den noget magelige
Tilbøjelighed ofte kan have Skinnen imod og
Ansigtet ikke altid lyser af kvik Oplagthed.

Vor *Følelse* har betydelig Vidde og
Spændkraft. Dens Skala bevæger sig fra det

vegeterende, drømmeriske, beslutsomt handlende, hensynsfulde, uselvsk ofrende, til klar og gennemtænkt Hensynsløshed uden Pardon, men sjældent brutalt betonet, og sammenbidt, stejl Holdning og Vilje til at sætte Tingene paa Plads efter vort Godtykke, naar noget appellerer til vor Opholdelsesdrift eller fri Bestemmelse.

Drøm og Digt og Daad særkender Thybo og Hanbo fra gammel Tid.

Materialismen i vort Sind slaas vi med til daglig i al vor Sans og Syssel og bliver aldrig færdige med Striden, fordi Materie og Aand er modstridende Faktorer. Den Strid er universel og maa være staaende.

Den udgør maaske den væsentligste Spænding i al oplyst Livstilværelse.

Endelig vor *Frihedssans*. Den er uomdisputabel, ligger os i Blodet og er synonym med vor Bevidsthed om Stammens ældgamle Odel.

Træk af det lunerige jyske Folkesind i Litteraturen.

De to Digtere, *Steen Steensen Blicher* og *Jakob Knudsen*, har ydet de værdifuldeste Bidrag til Oplysning og Forstaaelse af jysk Folkesind i forskellige af dets Afskygninger, rigt isprængt Træk af det ejendommeligt facetterede Lune, som særpræger Jyden, og i stigende Grad i Jyllands vestlige og nordlige Egne - fra det ligefremme, mundrette, dystre, knortede, godlidende, til det forborgne, underfundige, tumbede, med Mundvrid og alskens Trækninger over Pande, om øjne og Næseparti. Lunet udtrykker sig stundom ordløst, ikke mindre virkningsfuldt. Ogsaa Johan Skjoldborgs Skildringer af Bondeliv i Gaard og Hytte kaster gyldige Bundter af Lys over Folkesindets Sol- og Skyggesider i Jyllands nordvestlige Egne, ligesom Jeppe Aakjærs uforgængelige Digte om Natur og Skikke, sædelige og sjælelige Miljøer, Vejrliget, Aa og Fjord og Hede, Sæd og Høst, betagende Idyller, udgør en mesterlig Samling af erfaringsmodne Iagttagelser fra Folkeliv og Folkesind - et hjemstavnsbundet Digtersinds intuitive Udtryk for fortidigt og nutidigt - det blivende i Egnens Liv og Sind.

Blichers "Æ Bindstow" er sat i Højsæde i Litteraturen, rejst som Æressøjle for jysk Maal, Lune og Sind iblandt os.

Persongalleriet i en Del af Jakob Knudsens Bøger afspejler troværdige Træk i jysk Folkesind og Karakter. En Scene af "Sind" anføres som Eksempel.

- Jerrick Skindtoft paa Bjerregaarden kan ikke længer klare sig. Gaarden stilles til Auktion. Paa Auktionsdagen, inden denne begynder, sidder gamle Jerrick i Snak med en Liebhaber, Storbonde og Pranger Poul Vanning. De er gamle Kendinge. Poul siger: der kommer mange Folk, Jerrick, hvortil denne svarer: ja, to det er heldigt nok; saa skulde det være sært om de alle er af een Slags. Poul replicerer: aa, naar de var gode allesammen, kunde det da it gøre noget. Jerrick riposterende: Nej! - men det kunde de jo umuligt være, naar du, Poul, var een af dem.

Poul Vanning gaar ud i Stalden for at se til sine flotte Heste og finder dem hensat i en anden Baas end den hvori han har sat dem. Han spørger højt: hvem har slaaet mine Heste løse? hvortil en fremmed Karl svarer: Det har A - for du har taget mine Heste fra den her Baas og sat dine i Stedet!

Poul Vanning (stødt): Skal saadan Een sige du til mig?

Karlen: Do er vel int for pæn til det. Mine Heste skal staa hvor A har sat dem!

P V: Hvem er du ellers, om jeg maa spørge?

Karlen: A hedder Anders Hjarmsted og er ovre fra Hanherred.

P V: Ih se, saa du er Per Hjarmsteds Søn - og du vil købe Bjerregaard?

Anders: A vil i alt Fald byde paa den.

P V: Naa - naa, ja saa veed en jo allerede hvad du er for en Karl.

Anders: Aa, to det er wal knap nok! -

Kristen Kold fra Thisted, en lille, klejn Person, der blev den danske Højskoles Startmand, Foregangsmand, Regel og Rettesnor, manglede Haandelag til at lære sin Fars Skomagerprofession. I Stedet kom han saa ud til Faartoft udenfor Thisted som Omgangslærer, 15 Somre gammel. Da han første Gang, sammen med Forældrene, tren ind i Skolestuen og saa en Flok Dreng, alle større og stærkere end han selv, fik han bange Fornemmelser. Efter nogle øjeblikks Stirren paa dem samlede han sit Sind og lagde derefter Sindets Tanker aabent frem for Eleverne i en lille Tale. Han sagde:

- I er meget større end mig og kan sagtens banke mig om det kommer an paa at slaas. Jeg vil ikke slaa jer og haaber, at I heller ikke vil slaa

Sommeren igennem drager Tusinder mod Vesterhavet for at nyde et forfriskende Saltvandsbad. Stranden ved Klitmøller med Aaens Udløb i Vesterhavet vil hos mange genkalde Minder om dejlige Timer paa den herlige Badestrand. (Vibeke Henriksen fot.)

mig. Men I vil nok lære, at jeg er klogere end I er, og hvis I saa er kloge nok til det, saa vil I prøve paa at lære noget af mig. Kristen Kold vandt. Eleverne gik til Biddet og klogedes af Lærdommen de fik.

Kristen Kolds Sind var forankret i from Tillid og vilde gerne være til saa god Nytte for Børnene, som han evnede. Det kneb for dem med al den Udenadslæren og Ramsen, som beherskede Undervisningen. Kristen fandt den gold og kededes ved at benytte den. Han klagede sin Nød til Gud og fornam sig bønligt ved en varm, rislende Strøm i Sindet med Opfordring til at fortælle Børnene Stoffet paa samme Maade, som naar han fortalte dem Eventyr. For da var de synligt med. Det gjorde han saa. Baade Bibelhistorie og Danmarkshistorie fortalte han Børnene. Og se, de baade forstod og huskede. Han selv blev saa glad, at han følte en vældig Lyst til at raabe sin Bønhørelse ud og springe højt af Glæde. Men, siger han: Jeg var jo Jyde og ikke Grækeren Arkimedes! Han betvang sin Lyst.

Næsten berømt er sidste Stræk af hans Hjemrejse fra Palæstina i 1847, hvor han havde opholdt sig nogle Aar. Han havde anskaffet sig en lille Trækkærre, hvorpaa han kunde have sine Ejendele. Med Skib ankom han til Triest, og derfra og til Thisted trak han landværts Kærren. Naar Vejr og Føre var til det, trak han Sko og

Hoser af for at skaane disse for unødvendigt Slid. Han bar paa en stor Tanke og for den var han villig til at ofre stort.

Første Gang Kold mødtes med Grundtvig, der jo omgikkes Tanker om en Højskole i Soer, (Sorø) for at snakke Karleskole med ham, ragede han straks uklar med denne store Høvdingskikkelse. Han fortæller: jeg vilde have mine Fyre paa Højskole snarest efter Konfirmationen, men Grundtvig erklærede: det du'r ikke før de bliver 18. Dertil svarede jeg: Grundtvig kan ikke vide hvorledes Bønder er hjemme. Naar de er 18 Aar, har Karlene begyndt at lege Kæreste, ryge Tobak, handle Pibe og Urkæde, og saa kan vi ikke let beaande dem. –

Beaande! Det blev netop Højskolens Kongstanke, og Kold forstod at beaande fordi han selv var under Beaandelsens sindsforvandlende Lov.

Maalet for hans rige Højskolevirksomhed var, at faa sit Folk til at tro paa Guds Kærlighed og Danmarks Lykke. Dette Maal blev siden en lydelig Klokkekalden i vide Kredses danske Folkesind, til Berigelse. -

J. P. Jakobsen, Tænker, Æstetiker, Digteren med den overlæssede Stil, et Menneske med dybe Længsler og stækket Vinge, Thybo af Fuldblod, har i sit meget begrænsede, selvspejlende Forfatterskab formet Perler af dyb

Limfjorden er med sine mange Bugter og Vige og de skønne Kyster et ideelt Farvand for Lystsejls. Her stævner Baade ud fra Thisted. (Aage Pedersen fot.)

Skønhed og straalende Glans, ægte, ædle Perler,
der bejler til Sindet ved deres Livsbekræftelse.

I Bogen "Marie Grubbe", Adelsmandsdatteren fra Tjele, - (det umedgørligste Kvindemenneske jeg har haft med at gøre, skriver Jakobsen). Det kneb for ham at faa Manuskriptet færdigskrevet. Bogtrykkeren trykkede i den ene Ende deraf mens Jakobsen skrev i den anden, - foregaar en Kortspil-Scene i et Værtshus under det tre Dages St. Olufs Marked i Aarhus. Marie Grubbe (hvis første Mand var Kongens illegitime Søn, Frederik Ulrik, hendes anden Mand, den degenererede, adelige Levemand, Stig Høg, og hendes tredje Ægtemand, Søren, tidligere Ladefoged paa Tjele) sidder henne ved Disken med et Strikketøj mellem Hænderne.

Kortenspillerne: Søren Ladefoged, Jens Nedenom, Salman Bjørnetrækker og Rasmus Kig. De spiller Styrvolt, i Færd med Mesterspillet. Jens spiller ud, Rasmus banker i Bordet og blinker til Salman, der stikker med en 2er. En Dus! siger Rasmus, har du aldrig andet end Duser og Trester? Herregud, svarer Salman: der har altid været Fattigfolk til og nogle faa Stakler. Søren stikker over med en 6er. Rasmus vaander sig: Aa da, skal han have den for en Pavst? hvad den Dævel sidder du ogsaa og kniber paa de gamle Stikkere for, Salman? og lægger til. Søren tager Stikket hjem og spiller Hjerter 4 ud: Kirsten Myg, mæler han. Og

hendes halvgale Søster, kvækker Rasmus og smider Ruder 4 til. En Styrvolt! siger Jens og stikker med Trumf Es. Stik, Mand! raaber Rasmus, til Salman, om du saa aldrig skal stikke mere. Salman klynker: den er for dyr, og lægger til. Saa fører jeg min 7er, siger Jens, og een foruden. Søren tager Stikkene hjem. Jens spiller ud: Bukskin! forkynder han. Nu maa jeg, raaber Salman, til med det gule øg, og stikker med Hjerter 2. Søren leer: den kommer aldrig i Stald! og stikker over med Spar 4. Rasmus brøler: Jan! og smider sine Kort, Jan paa Hjerter 2. Nu kan de kysse Kortene, der har vundet. -

Mon de nævnte Kælenavne for de smaa Spillekort stadig er kendt og i Brug mellem Kortenspillere i Thyland og Nabolag? For der er vist ikke Tvivl om, at J. P. Jakobsen har luret Navnene i Hjembyen. De afslører jo Sindslunet. -

Slutningsrepliken i "Niels Lyhne", hvor denne dør: - Og saa døde han da Døden, den vanskelige Død! afslører Jakobsens afmægtige Tvivl i sin al Tro fornægtende Sindstilstand. Replikens dystre, men skønne Form, lader ane bag Formen "Dybsens Nød". - -

I det jammertunge, sorgblændede, vidunderligt skønne 4strofede Digt:

Det bødes der for i lange Aar,
som kun var en stakket Glæde,

det smiler man frem i flygtig Stund,
man bort kan i Aar ej græde.
Der ringer Sorg, rinder Harm af Roser røde. –

har den brystsyge Digter udtrykt Resultatet af
sit eget Livs Opgør paa en saa smuk og lødig
Vis, at det burde læses og læres af unge og ældre.
Det vilde foruden Berigelsen derved tillige
betyde et værdifuldt Tilskud til Livsforstaaelse,
til Kunsten at leve rigt, kort eller længe.

For alle gode Tanker, de kan slet ikke dø,
for endnu bedre Tanker er spiret af deres Frø.

Vort Folkesind har Brug for ethvert
Livsforædlingsmiddel.

Johan Skjoldborg fra Øsløs Sogn paa Hannæs
har baade i Prosa og Poesi næret Folkesindet i
Jyllands nordvestre Egne. Befolkningen deroppe
har Forudsætning for i rigere Mon at fatte
Sprogets Klange i hans Digting end andre
Egnes Befolkning i Danmark, fordi han er Tolk
for hjemlig Tankesæt og Tone. Vi tager en enkelt
Persontype frem i en af hans mange Bøger,
Anders Krage i Fortællingen ”Kragehuset”, og
nikker genkendende, skaaret ud, som den er, af
ens eget eller nære Omgangsfællers Sinds
Stridhed, Lune, forborgent, blufærdigt.

Naar noget gaar Anders haardt eller drilagtigt
paa, saa lægger han sig i Alkoven og trækker
Omhænget for. Og der bliver han saa liggende en
Døgnstid eller halvanden uden saa at sige at
mæle et levende Ord. Konen, Kjerstin, kender
nok Anders og giver sit Kvindesind tilkende
under Behandlingen af ham mens han kukkelurer
og vinder Magt over sig selv. Med smuttende
øjeglimt pusler hun tavs om sin Slider der inde
bag ved, skærer ham mellem Maaltiderne en
Rullepølsemedmad, og sætter den og en
Malurtdram paa Stolen udenfor Alkoven, og
lister ud igen for at passe saavel hendes eget som
Mandens uopsættelige Arbejde i Stald og Lo,
indtil han atter tørner ud med klare øjne og roligt
Blik. Samtidig nyter hun Tiden til hos
Købmanden at faa hentet Kaffesager og andet
penibelt til lidt Krydderi paa Tilværelsen. Thi
hvad Anders ikke ser, har han heller ikke ondt af.

—

Om sit eget Sind i Trykketheds Tilstand,
fortæller Skjoldborg i ”Mindebogen II”:

. . . . . da jeg havde taget fat paa min
Digtergerning og sad derude i Klitten, (som
Lærer) mærkede jeg stundom med eet, at jeg
dalede i Flugten, Kraften ebbede ud og Glansen
(over Arbejdet) tabte sig. Saa tog jeg fra
Boghylde en eller anden Skribent, som jeg
ansaa for en Mester, slog op paa maa og faa og
læste for at faa min Stemning sat op og den rette
Tone fundet. Stundom hjalp dette. Men jeg
opdagede, at det var endnu bedre at gaa hen til
Klitboerne, den herlige, oprindelige Befolkning,
jeg boede midt iblandt, og snakke med dem. Saa
fik jeg hvad jeg trængte til: Naturstemningen i
sproglig Dragt og den rette fortrolige Tone. –

I Almuens Oprindelighed er vort Folkesind
fostret. Af denne Kildes Væld er det blevet
næret, og der har det stedse sit trygge Bo og
umistelige Hjemsted.

Jeppe Aakjær har navnlig ved sine to
Digtsamlinger ”Bag Hjemmets Gavl” og
”Rugens Sange” strøet et Tonevæld og givet vor
Folkepsyke rige Indlevelsesmuligheder, til
Forstaaelse af Natur, Sind og Lune. Digterne er
udsprunget af et med det nordvestre, jyske
Samhørigheds sjælelige Pejleapparat intimt
forbundet, stærkt følsomt Digtersind. Strofernes
sproglige Klange, deres Tonevæld udfolder sig
utvivlsomt anderledes nærtagende i Sind og Sans
hos Landsdelenes Befolkninger oppe i nordvest,
hvor de møder det nærbeslægtede i Følemaade,
Vilkaar og Natur, end i andre Landets Egne, selv
om det ganske danske Riges Indvaanere har taget
dem til sig. Denne specifikke Gehør for de
Aakjærse Sange deroppe i nordvest gælder alle
Rugens Sange, Høslet, Landsbyviserne, Aarets
Sange, Vugge og Grav, Ad Hedestier, Dawle
Taal’, og af Serien: Land og Strand, de tre Sange:
Ved Vesterhavet, Limfjorden og Vor Barndoms
Bæk.

Af denne lødige Rigdom anslaaes kun
Strengene af første Vers i ”Min Hjemmen” (Ved
Hjemmets Gavl).

Jeg er født paa Jyllands Sletter,
der hvor Lam af Lyngen nipper,
der hvor hvergarnsklædt og liden
Moder tørred sine Stripper. –

og af et Vers i ”Vor Barndoms Bæk” (Rugens
Sange).

Du kjære blide danske Bæk,

som bag om Hegn og Hybenhæk
mod salte Fjorde glider,
dit Vandrevand, din Puslestrøm
har nynet i vor Folkedrøm
og pyntet Danmarks Kjølesøm
fra Landets ældste Tider. -

Af nordjyske Digte, der har sat sig gode Spor i
Folkesindet, i nyere Tid, nævnes Mads Nielsens
dejlige, mundrette aandelige Sange, unge i Stil
og Tone, specielt henvendt til dansk Ungdom.
Mads Nielsen er barnefødt i Ø. Han Herred.

I "*Thybo og Fynbo*" skildrer Bertel Budtz
Møller en Episode hvori Hovedpersonerne, en
Thybo og en Fynbo, ved Kontrastvirkninger
paakalder en levende Reagens i det specielt
thyboske Folkesind.

- Per Drossel hed en Mand ude i den milevide,
øde Landstrækning, yderst i Harbosletten, henad
Langvad til. Han boede i noget yderst affældigt
Husværk, hvortil der hørte et uhyre Jordomraade,
bestaaende af Sand og Hede, med Bløder og
Skidt. Af Skikkelse var Per Drossel en Kæmpe,
saavel i Højde som Drøjde, men mager og
knoklet, paaholdende, og bagefter baade i
Levemaade og Avlsdrift. Hans Jævninge syntes
der var saa stor Modsætning mellem den svære
Tamps Korpus og den Maade hvorpaa han levede
og hutlede sig igennem paa, at de kaldte ham
bette Per. Og dette Navn gik han under af alle
Kendinge. Han hed forøvrigt slet ikke Drossel.
Drosselnavnet var arvetaget fra Farfaderen, der
havde boet paa Jegindø i et Hus, der forud havde
tilhørt en tilflyttet Sjællænder, som paa sin
Fødeø, efter hans eget Udsigende, havde været
saa møj en Knag til at faa Drosler eller, som de
jo ogsaa kaldes: Kramsfugle, til at gaa i de
Doner, han satte for dem. (Brugen af slige
Kendingsnavne er jo stadig gængs, om end det i
nærværende Tilfælde havde holdt sig kuriøst
over saavel Tid som Afstand.) Per forsnakkede
sig ikke, og naar han sagde noget, talte han
gærne ud i det milevide Blaa, den Enliges
Fortrolige. I Roergaard inde paa Harbosletten,
Hjardemaal Klit, en god Milsvej fra Per Drossel,
boede en Fynbo, der ved Arv var blevet forslaaet
fra et fynsk, smilende Landskab, til det dystre
Sted deroppe i Nordvest. Han var en livlig,
godlidende Mand, hastigt af Sind, og til dulgt
Grin for sin misforstaaede fynske Tagen paa
Tingene i sin Brugsdrift, navnlig med sit

Havevæsen, som aldrig vilde blive til andet end
noget sølle Ravtværk.

En Dag ved Foraarstide stod Fynboen udenfor
sin Gaard i drøvelige Tanker, da han ser Per
Drossel komme med hidsige, lange Skridt, og
tænker, at det nok er Jordemor eller Doktor Per
skal have Bud efter. Han render Per imøde, rede
til at hjælpe.

Da Per ser Fynboen komme galopperende,
slaar han over fra Trav til langsom Skridtgang,
hvorefter han staar bomstille, vender sig om med
Ryggen til den kommende og stirrer langt ud i
Rummet. Saadan stod han da Fynboen halsede
op paa Siden af ham, spørgende: Hvad er der paa
Færde? Med Sovsen af Bendixens Kardusskraa i
to sorte Striber fra Mundvigene ned om Hagen,
uden at se paa Spørgeren, mæler Per: Hva' saae
do?

Fynboen, med sitrende Ben og vred Mine: Du
kom jo rendende!

Hvem? mælede Per. Fynboen gør omkring, og
med nogle fynske Eder forlanger han Svar paa,
hvad Pers Narrerenden skal gøre godt for?
Dermed gaar han bort.

Per raaber efter ham: Hov, saa sinne, saa
sinne, tøv lidt!

Fynboen vender om, skældende: Hvad saa?
Per dræver: tu jen ska' wal ha' Staaend te aa
trække æ Aænd. Men - tu der er jo da to Stued
goen i Blødd i den naer Grob! Han beskrev
nærmere det Sted, hvor de sad i omtrent til
øerne.

I Spring flintrede Fynboen afsted hjem til
Roergaard, og kort efter *saa*. Per Fynboen med
hele Gaardens Mandskab, med Stiger, Reb m. m.
paa en Arbejdsvogn stryge ud igennem Porten
nordpaa, saa Sandet føg, henad Vasen.

Per satte sig i Gang efter Aastedet. Da han
kom nær nok, kunde han se Fynboen med sine
Karle ude i Bløderne herse med Redningsgrejer
for at redde de stakkels Dyr. Og da han naaede
Stedet var det lykkedes dem at faa den ene Stud
bjerget op paa tørt Land ved Hjælp af
Vognbunden, gravet ned under Studens Klove.
Den havde nok ingen Skade taget.

Den anden Stud sad værre i det. Fynboen gav
Hals i et væk, Ordre til Folkene. Naar hans
fynske Gloser ikke ret strakte til bandede han paa
et vanskabt Thybomaal. Under store
Anstrængelser var det lykkedes ham ved Hjælp
af et Bræt under Armene, at naa hen til Dyret,
der syntes at have opgivet sig selv.

Per stod og tog Overblik over Situationen, hvorefter han mælede: La no mæ, - for do sidder it saa møj gjæv i'et! Fynboen bød ham holde sin Kæft og fortsatte sin Kommanderen uden selv at kunne udrette noget. Per tyggede med Kæberne, og Sovsen glimtede i Solen paa sin sribede Vej ned om Hagen og forsvandt i Rundskægget. Det saa ikke godt ud for den bette Bos derude, og da den gjorde nogle Bevægelser, som om den vilde om paa Siden, hvorved Omgivelserne begyndte at boble, tog Per uden videre Affære. Han satte i Spring hen til Vognen, spændte Hestene fra og tog Hammeltøjet af, fik fat i et langt Reb, som han bandt i Hammeløskenen, og drev saa Hestene i Trav hen til Blødens Udkant, smed Tømmen til en Karl, beordrede Brandstigen, som han med sikker Forsigtighed ballancerede ud paa efter at den var lagt ud over Bløden. Rebet holdt han i Haanden. Ude fra dets yderste af Stigen, der boblende sank under sin Vægt, fik han slynget en Løkke om Halsen paa Studen. Med sine øjne rettet paa Dyret, gav han Ordre i Land til at køre frem, men sinne, sinne, - saadan, det var ret! Dyret laa paa Siden, bjerget paa det tørre, gispende efter den ublide Medfart. Det viste sig at være en Kvie. Per fik Løkken af og gned Kviens noget skamferede Hals, kløende, kælende: Bette Bos, no er de' øvvestaien.

Den hele Handling var foregaaet i lydløs Tavshed fra det øjeblik Per sprang, til Kvien var reddet op. Fynboen sad derude, og hans Situation var ikke stort bedre end den paastaaede Studs havde været. Hans Ben havde mistet Følelsen. Generøst tilbød Per ham Redning paa samme Maade som den lige anvendte. Det blev rasende afslaaet. Saa vilde han hellere dø derude end blive slæbt i Land ved sin Hals.

Per var føjelig, smed Rebløkken, tog en af Vognens Bundfjæle under Armen og begav sig atter udefter ad den risikable Stigevej, og langede Fjælen ud mod den nødstedte Fynbo, som imidlertid havde siddet og tabt Kræfterne, saa han ikke selv kunde hjælpe til. Per blev derfor nødt til paa alle fire at kravle ud saa langt, at han kunde naa at slaa en stærk Lab i en svag Mands Nakke-Karduse. Det lykkedes, og Fynboen slæbtes i Land. De to firbenede, der før ham havde siddet i Bløden, gik nu og græssede.

Kommet til Kræfter efter udstaaede Strabadser, gav Fynboen Besked om at faa Dyrene hjem i Staldens Lunhed, hvortil Per ud i Rummet spagfærdigt bemærkede, at det vist var

bedre at lade dem gaa ude i Solen. De skal nu hjem i Stald, afgjorde Fynboen; Studene er mine!

Per syntes, det var rimeligt nok, at enhver bestemte over sit. Men den ene er da ellers en Kvie, og baade den og Studen er mine, hvad du jo nok ogsaa selv kan se, bette Fynbo, naar du ser efter. Men Tak skal du reelenok ha' for din storartede Hjælp. Du er en flink Nabo, sjæl om du er nøj' spiralsk a' dæ.

Da Folkene hørte Pers Forklaring og maatte give ham Ret i, at Dyrene i hvert Fald ikke tilhørte. deres Husbond, vendte de hastigt Ryggene til for at skjule deres mægtige, indre Bevægelse, der var saa stærk, at Skuldrene rystede, medens de udstødte halvkvalte Lyde.

Noget lavmælt spurgte Fynboen Per, om han vidste forud, at det var hans egne Høveder, der var kommet i Bløde? Hvortil Svaret lød, at det vidste han da rigtignok; det var jo da derfor han havde haft saa traant. Hans Ærinde til Roersgaard havde været at laane et Stykke rigtig stærkt Reb, saa skulde han nok have været Mand for selv at trække æ Høv'der aa æ Blø'ød.

Da eksploderde Fynboen i en svær Forbandelse over den træske Thybo. Spagfærdigt lød det fra Per: du var jo saa ha'ste a dæ, aa Hastværk blyvver gja te Lastværk.

Fynboen vendte ham Ryggen uden et Ord og kørte hjem med sine Folk og sine Grejer.

Umiddelbare Iagttagelser og Træk.

Pe Kræn var bleven gammel og orkede ikke ret at følge med i Landbrugets Udvikling eller faa sin middelstore Gaardsejendom passet. Han havde en Del Børn, gifte og ugifte, men det vilde ikke skjævt sig saa een af dem kunde overtage Gaarden. Og det var *Pe Kræn* ked af, for Gaarden havde været i Slægten i flere Led. Saa besluttede han at overlade den i fremmede Hænder, og en ung, driftig Mand fra Thyholm af Prangerslægt købte den. *Pe Kræn* havde altid været agtet som en sindig og godlidende Mand blandt Jævninge, som mod Husfolk og Fæ i sin Gaard, og det gjaldt nu for ham mere om at faa Køberen til at se en ældre Daglejer i Gaarden lidt tilgode og at faa Løfte om, at en udslidt Hors ikke skulde komme i Rakkerhænder, end at faa den højst mulige Ejendomspris. I Købet skulde medfølge alt inde og ude undtagen 1 Bord, 3 Stole, 1 Sengested med Klæder, Skatollet, Bomholmeruret, Køkken- og Bryggersinventar til et enligt Menneskes Behov samt *Pe Kræns*

Klitplantagerne afgiver nu meget Brændsel til Egnen. Her ses en Skovarbejder ved Klipping af Kakkellovnsbrænde i Tvorup Plantage. (Ebba Rune fot.)

Gangklæder og Skabet, hvori de hang. Han vilde flytte til et lille Aftægtssted, hvortil Køberen skulde besørge det undtagne Gods flyttet.

Da Handelen var afsluttet, Skøde skrevet, og Pe Kræn med Kjæp i Haanden og Pibe i Munden begav sig af Gaarde, lod den unge Prangerspire den Gamles Sager læsse paa en Møgvogn og en Karl køre dem til Aftægtshuset.

Pe Kræn tog imod Læsset og blev harm, da han i Stedet for sit eget gode Sengested med hans vante gode og varme Sengeklæder saa et kasseret Sengested fra Karlekammeret, der i en Aarrække havde staaet i et Udhush, brugt til alskens Ragelse, medens Sengeklæderne var samlet sammen blandt det vogeste, der fandtes i Gaarden. Pe Kræn nægtede at tage imod, og Taarerne randt ham ned over hans Ansigt. Saa kørte Karlen tilbage og Pe Kræn gik til sin gode Ven i Nabogaarden og berettede. Naboen gik derefter over til den nye Mand i Pe Kræns Gaard og foreholdt ham den slette Streg, han havde øvet mod den gamle, agtede Sognemand, der havde ladet ham faa Gaarden paa billige Vilkaar. Den unge Mand var studs og vilde ikke lade sig noget sige. Han fnøs det ud: den gamle Kasse og de raltede Sengeklæder kan vel være godt nok til ham at ligge i!

Er det dit sidste Ord, spurgte Naboen? Ja, gu er' ed saa! lød Svaret. Naboen gik.

Sognemændene skaffede Pe Kræn af deres egne gode Ting, hvad han havde Brug for. Men den unge Selvejer maatte undvære Sognemændenes Omgang for sin grimme Handling og kyniske Svar i en Aarrække.

Den bette, tykke og vennesæle KJELD skulde aa'g med sin gode Ven, Jens Pedersen hjem fra Øsløs Marked. Han var træt af megen Travlhed og af alskens stimulerende Drikke med Venner og Kendinge i Dagens Løb. Vognen, en Charabanc, var tæt besat, og der blev kun Plads til Kjeld i for paa æ Forløj'r under hvilket Jens Pedersen og Kone havde deres Ben medens deres øvrige Personer sad i Agestolen, Jens Pedersen med Tømme og Pisk i Hænderne. Det kneb for Kjeld at faa sig ekset saadan til Rette paa Forlæderet vogntværs, saa de alle tre kunde være tjent.

Do ka vist bejst, bette Jens, vær' tjent mæ aa ha mi End', mente Kjeld, saa ka di Kuen nok ha mi Bien. Jens Pedersen havde sorte Træsko paa Fødderne. Kjeld fik Enden boret i Leje, og saa kørte de hjemad under megen Snak og god Lystighed om set og oplevet i og udenfor Beværtningsteltene, af hvilke et var Kjelds.

*Udsigt over V. Thorup Stationsby, en af de mange Byer, der er groet op efter Thisted-Fjerritslev-Banens Aabning i 1904.
(Eilif Henriksen fot.)*

Efterhaanden paa den tre Mil lange Køretur faldt der kvægende Ro over Vognselskabet, nogle faldt hen i Smaablund, andre holdt sig stive, Kjeld skiftede mellem Smaanik og sjove Gryntelyde, som om han vaandede sig i Kvide.

Da Lotte gik i Staa med Vognen ved Kjelds Dør, vaagnede han en Kende og sludrede hen for sig selv: Sæt æ Pind for æ Da'r, æ Klokk er manne! Under Selskabets stimende Jubel slog Kjeld Gluggerne vidt op, saa sig forvildet omkring og udbød: Det er li'som der er en Pind i mi En'd, æ kan da ette forstaa, hva det er? Spørgsmaalet løstes let. Det var Jens Pedersen hyvver Treskonies. Kjeld var saa medtaget, at han maatte hjælpes ned af Vognen. Vaandende sig, med Benene prøvende mod Stenbroen, saa han med et ubeskriveligt Blik paa sin Ven Jens, fik Munden sat i ret Lave, og saa kom det mildt bebrejdende: Æ kan no ette forstaa, bette Jens, hva do vil ha di Nies i mi R.. fuer? Hvortil Vennen sagtmodig svarede: Æ vild' eet ha di Prutten, Kjeld!

Poul Stokholm var i Egnen den første halve Uge, og Rygtet løb hæsblæsende, at nu var han ude for at købe de store Stude. Han plejede at faa de fleste, de store Gaardmænds. Han begyndte hos Clemmen i Storgaard, hvor de 12 treaars og 2 fireaars blev mønstret, uden at det dog kom til Handel. Der var dem et halvt Hundrede Kroner imellem, og Studehandleren truede Clemmen

med at komme og uro ham de to næste Nætter fordi han havde staaet sig selv i Lyset, for saa Dagen derpaa at kigge indenfor, inden han forlod Egnen, for at se om han ikke skulde have besindet sig. Han satte sig op i Giggen, adviserede Knabstrupperen, fik Pисken fat, slog Skrald og flintrede ud igennem den rummelig Gaards Port mellem to Huslænger.

Clemmens 11-aarige Søn, Krejsten, havde med alle Sanser vidaabne været med fra Begyndelsen til Enden af den glippede store Handel. Da Prangeren var ude af Gaarden, fæstede han sine klare Drengøjne paa Faderen, funderede lidt og spurgte: Hu'dan, ka'ed saa blyw po Wojnsda han kommer ijen?

Onsdag Eftermiddag fog Giggen med Poul Stokholm ind i Gaarden og slog Skrald for Hoveddøren. Clemmen kom ud og hilste. Prangeren vilde ikke af Vognen. Han havde travlt. Krejsten kom galloperende ind over Stenbroen, ophidset, smed sin Skolerandsel ind igennem den aabentstaaende Hoveddør, vendte, og var i et Par Spring henne ved Giggen. De to Mænd saa paa Knægten og nikkede forstaaende. Krejsten stod med blanke, stive øjne. Der var kun 30 Kroner imellem; for hvert fem Kroners afstandsslettende Bud, der havde lydt, faldt der Haandtag, men uden afgørende Klask. - Naa, du vil ikke, Clemmen, saa kører jeg. - Stokholm rakte Haanden ud til Farvel, og Faderens Haand

raktes langsomt op og fattede om den frembudte. Lynsnart kløv Krejsten op med en Fod paa Vognakslen, slog med sin højre Haand over Mændenes og skingrede ud af opstemt Sind: No er æ Hajl gjow! Dæwlen fo mæ! Æ Priis er pa'send! - Trituu'sind aa aathunder aa hal'tres! Hans Mund stod aaben, og øjnene skinnede. Mændene saa hinanden i øjnene. Poul Stokholm klappede Drengen paa Kinden og sagde: Kan du sige til din Far, at du skal have de 30 Kroner.

Det store Haandslag klaskede, og Giggen vendte og strøg ud af Gaarden, mens Piskens smældede.

Stimulans af Livsfunktionerne.

”Lykkeligst at hvile paa er fuldendte Gerning,” har Ingemann understreget for den nyere Tids Mennesker, og deri har han faaet eenstemmig Tilslutning. Sætningen er blevet Ordsprog. At hvile er jo ikke ensbetydende med at ligge paa Ryggen eller dykke ned i en magelig Lænestol med foldede Hænder over Maven og et befriende Ah! men at slappe af efter udført Arbejdssyssel ved at dyrke Fritidsinteresser. Hvortil uimodsigeligt hører Sofaen og Lænestolen, om end Dyrkelsen af disse ikke er forlenet med Attributer af Kvalitet.

At fornøje sig med en Syssel, hvori Lysten driver, er en herlig Form for Hvile, og at fornøje sig i Selskab med andre paa en Vis, der opbygger arbejdsstrætte Organer og Celler og styrker de sjælelige Kræfter til Livets uundgaaelige Basketag i Næring og Bjerling, er en kapitalforøgende Hvileform, vældig sindfornyende.

Der er dog aabenbart nogle, hvis Sans ikke fornemmelig er rettet imod en Hvile, der kun kan gavne og fornøje Sindet. Folk som flest er tilsyneladende mere optaget af at købe sig kildrende Morskab og feste i Stedet for at tænke paa Hvile. Grumme mange er de, som i og for sig sunde, gaar mer eller mindre trætte til deres Gerning. Hvilket er kapitalforbrugende og disponerer til Splid i Sindet, til Ak og Ve.

Vore Forfædre fra Oldtiden og frem til den teknisk-mekaniserede Tidsalders forrygende Menneskebesættelses nutidige Periode, yndede Selskab, som vi sene Efterkommere i Nutiden, og festede gerne naar der gaves Anledning. Disse var sjældnere, end vi kender til, og holdtes med enklere Midler det jævne Godtfolks brede Lag. Et Festmiddel binder dog Godtfolk sammen fra

Middelalderen til Dags Dato: Øllet! Elsket, drukket, med samme Hu da som nu. Vort Porseøl var en ram Drik, men iblandet Honning af vilde eller tamme Bier kunde det blive en gærende og rusende, en Gudedrik, der ramlede sin Mand under Bordet blandt gilde og gæve. Og det tyske Øl fandt tidlig Vej til dansk Mund; elskeligt faldt det paa Tungen og gjorde veltalende indtil Pral og Pjat.

De Gamle i Landet før vi, fandt paa at brygge stærkt Øl og sødt Øl, tyndt Øl og Slyngeløl. I Halsen gik det altsammen med et tungesmækkende Ah! eller med Ve og Vok hvislet ud mellem Tænderne. Ptøj!

I Hervørssagaen fortælles om de tolv Arngrimssønner (Elskovskampen paa Samsø mellem Angantyr og Hjalmar, bistaaet af Ørvarod), hvor alle tolv Brødre faldt trods deres Brug af det dværgsmedede, arvtagne Sværd Tyrving, der umætteligt kræver Blod. Det hedder i Sagaen belærende:

Øl stanser Vrede - vækker Snaksomhed - for den drukne vikles Tungen om Tænder. –

Øllet gør blid, medgørlig; nydt til Overmaal taager det Tanken, og Talen bliver vrøvlet. Ølrusen betragtedes som uskadelig - en god Rus.

Det var svære Mængder Øl, Forfædrene satte til Livs, efter at Hjemmebrygningen var kuldlyst, som hørende med til det daglige Brød. Fire til seks Potter dagligt ansaas passende for en Mand og det halve for en Kvinde: Om Aftenen sov man ind med et Krus Natøl stillet ved Sengestokken. Der bryggedes Gildeøl til Selskaber og Lavsbrug. I Lavene var det Skik, at ny Medlemmer lagde en Tønde Godtøl paa Lavets Ølstol. Det kaldets Igangsøl. Og Hovedparten af Lavsbøder bestemtes i Lavsskraaerne at skulle afholdes af Gildeøl, indtil 2 Tønder. Saa var der Anledning til Aftensæde sammen, Mænd og Kvinder i Hob med hverandre med tilhørende efterhaanden højt udviklet Ølritus, der oplæstes af Lavsoldermanden, ligesom der blev sunget en eller to Salmeviser.

Øllet er gaaet i vort Folkesind som en Besættelse eller et Mareridt. Oprindeligt betoges Kvinde som Mand deraf. Men saa kom Kaffen med en anden Odeur og erobrede Kvinden, Øllet fik et hanligt Præg og Kaffelidenskaben hos Kvinden udviklede sig paa en Vis, saa den fik et hunligt Præg. Nu huser vort Folkesind baade Øllet og Kaffen i god Samdrægtighed. De er udstyret med saare forskelligt Vid og Lune.

Mellem Sandbjergene ved den barske, forblæste Vestkyst har Menneskene skabt Pletter af megen idyllisk Skønhed som for Eksempel dette smukke Haveanlæg ved Plantørboligen i Tvorup. (Ebba Rune fot.)

Medens Øllets Vid og Lune, efter Oprindelsen af Byggets og Humlens hjemlige Moderskød, ynder at boltre sig i glade, lystige, klingre Lyde, uden Braadd mod nogen, har Kaffeviddet, sagtens efter sin udenlandske Herkomst, Tilbøjelighed for Hviskelyde med hvislende Bitone, isprængt sladrende Træk, som vi kender dem fra den muntre, rislende danske Bæk.

Der er mest af Sind og Lune i Øllet.

Øllet bliver godt, naar Samson bærer Maltet og Lasarus Vandet til Brygkarret, signet med en Visk Byghalm paa Bunden.

Godt Øl, slaet paa Sædet af en Træstol, skal kunne binde en Mand i Skindbukser, hvori der er fjertet. Det er af det Slags Øl, som i Jylland bruges til at trække en Vandmølle, naar der er for lidt Vand i Møllendammen.

Rutten-om-Skrald, Far i Mag og i Jøsse Navn, er Kælenavne for Øl med forskellig Styrkegrad, siger H. P. Fejlberg. Vendelboernes ølgrader bestemmes af Navne som Stærkenfos, Mellemmos og Pimpibag. En vensysselsk Vovvhals er et Ølglas, der ikke kan vælte. I Thy kaldes et Ølglas med samme udmærkede Egenskab for Tumling.

Folkeviddet har kaldt Øllet med mange andre Kælenavne, f. Eks. Krummeskyller, Gibbernak,

Prinser, Mavetrøster, Kristendrik, Karolus, Øldævl, Drønnert, Peesøl.

Af en Skæppe Havremalt kan der brygges 2 Tønder Godtøl, 2 Tdr. Smaatøl, 2 Tdr. Ætterlak og 2 Tdr. Spidswak, en Kjarfuld og nøj te æ Lødgryyd og æ Peespot, de sist endda saa gue te æ Kaalfolk it ku drekk en hal Pot aa'ed uden aa spii æ Maa'r etter.

En anden Ølrecept lyder:

Jen taa'r en hal Skip gue Bygmaalt aa en Kopfuld Hummel, aa der'aa ka saa blyw 12 Tdr. Ejerøl, 12 Tdr. Nejerøl, 12 Tdr. Gjæjstøl aa 12 Tdr. Præjstøl, en Bimpelfuld aa en Fjerringfuld. Heller' lidt, men godt!

Saa kam æ Baager hen aa han skuld smaag'ed. Han saae te de wa godt Øl aa it det baare Waand, men bejjer ku'ed blyw, naar der kam Gjar po'ed, fo saa wild'ed gja'r hiel op te æ Lowt aa proos hiel uu'd po æTowt.

Til sidst! Øllet paa Hannæsland havde et ilde Ry blandt Thybofolk. De insinuerede med flirende Mund halvt op til Ørerne, at naar de bryggede paa Hannæs, saa gik de til Gadekæret med en god Dusk Pors og en Haandfuld Humle i en Pose. Saa fangede de en af de i Gadekæret svømmende Draagier og bandt Porsen til dens ene Bagben og Humleposen til det andet. Hvorefter de satte den i Vandet og lod den

svømme rundt en bette Halstaandstii, hvorefter Brygget var færdigt til at fylde i Øltønden.

Der er jo Sind i den gamle Se'ej, der har holdt sig frisk.

Folkesindet i vort Slægtled og fremefter.

Det danske Folkesind har igennem Tiderne udskiftet adskilligt af sit Indhold, og i Folkesjælen viser sig nye mentale Træk som Følge af livsforvandlerende Indslag, øget Kultur igennem folkelig og aandelig Oplysning, den nyeste Tids Teknik og Opøvelse i manuelle Færdigheder, sammen med det rigt udviklede Verdenssamkvem, der ligger indenfor Hvermands Rækkevidde. Hovedtrækkene i det Folkesind, som vi alle har tilfælles, saavel som i det, der er særegent for den enkelte Hjemstavn, har dog uanfægtet holdt sig, om end Rytmen og visse Klange deri har skiftet Tempo og i nogen Maade Lød.

En ny Tidsfylde er inde nu. Vort Folkesind er igennem de skiftende Faser under det gennemlevede uhyrlige Fremmed-, Rædsels- og Volds-Regime, rystet indtil Sjælens dybeste Grund. Det er derfor uundgaeligt, at vort Folkesind herefter vil være islættet baade Lød og Klange af den gennemstridte Livsnød med den underfulde Udfrielse, der kom bag paa os, som det er Underrets Væsen at komme uanet og uanmeldt, og med den paafølgende ærefrygtskyldige, barske Retsindighedens Anklage - og Domstid, hvor underlødige, afsporet, vanartet Danskhed toges under Vindikation, og vi alle maatte ind i Selvransagelsens skarpe Søgelys.

Vort Folkesind er trods Afvigelse forlenet Aandsvirkelighed og Sans. Ogsaa trods Tiltedeværelsen af underlødige Instinkter, hvor Ansvarligheden prisgives for Blindbukkens

usindige Leg i Tilfældigheders Vold. Ingen Sinde har vort Folk dog igennem vor tusindaarige Tilværelse lidt varige Brud ved Afvigelser fra Livsgyldighedens Veje. Vor ædru Livssans, vor Folkekaracters Rodfæstethed i arvtagen Odel, har friet os derfra. Og trods det materialistiske Rendegarn i vort Sinds Villen selv og vort Hang til i Ubeslutsomhed at lade Tingene drive, mens vi søger at faa det bedst mulige ud af disse og af Tilstandene, saa viser dog vor Historie igennem de henfarne Aarhundreder, at Danskens Sind og Karakter hverken skyer Offer eller mangler Viljens ranke Rejsning. Vi er træge til at gaa til Biddet. Vi lyster heller at snakke os om ved det og tager Risikoen ved at det bliver til Kævl, der sætter Kæp i Hjulet. Men er Faren over os, saa slipper vi, hvad vi har mellem Hænder, og enkeltvis og i samlet Flok besinder os paa at ville, hvad vi skal! koste hvad det skal. Vor Sinds Odel, vor Kulturs dybe Rødder, vor kristne Erkendelse og Haab, binder sammen.

Vort Folks Historie viser, at vort Sind og Karakter er solidt forankret i vor ældgamle Folkegrunds Blod, Jord, Modersmaal, omgivet af Havets erindrende Pulsslæg, dets Tonen i Mol og Dur. Vi er Piger og Dreng med det farende, danske Vejrligt i Blodet, med tindrende Sol i Øjet og susende Blæst i Sansen, hærdet i Slud og Sne, Frost og Taage. I vort Øje er Glimt af høje Bøgesale, vide Syner over Landskabets bølgende Linjer og af tavse Heders Stemninger med et lyttende Øre til Lærkesangen under Himlen. Vort Sind er islættet længslende Dvælen i Ensomhedens Egne, hvor Havet i nære eller fjerne Toner laaner Rytme til Fantasiens Billedverden i Klange af sær, dragende Magt.

(Kilde: Landet mod Nordvest bd. 1, side 251-268).